

HALLITUSOHJELMA-
TAVOITTEET
VAALIKAUDELLE
2023-2027

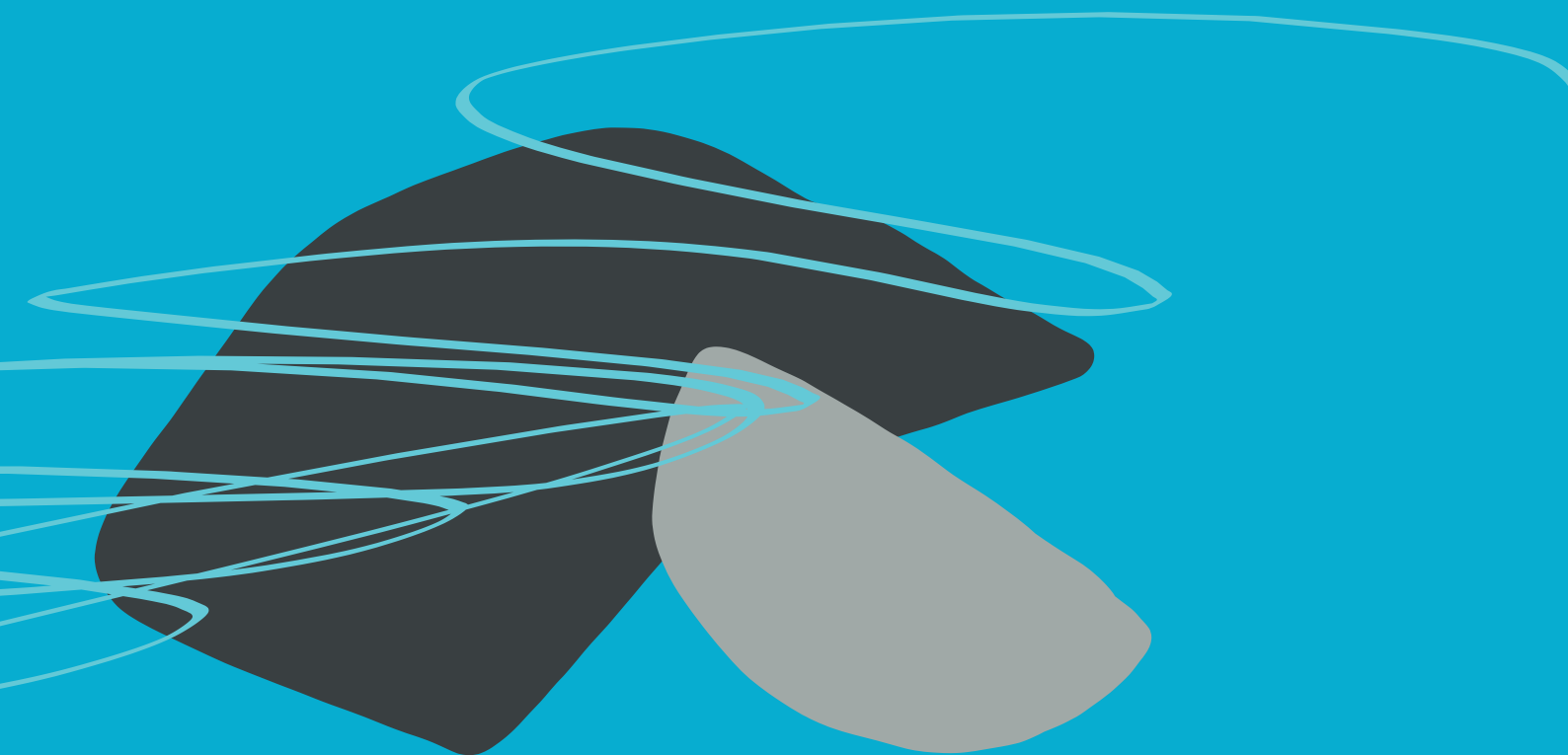
LUOVAT ALAT LUOVAT SUOMEEN KASVUA JA TYÖPAIKKOJA

luovat

LUOVAN TYÖN
TEKIJÄT
JA YRITTÄJÄT



*Luovat alat
luovat Suomeen kasvua
ja työpaikkoja.*



TARTUTAAN LUOVIENTEIDEN ALOJEN KASVUN MAHDOLLISUUTEEN

Tilastokeskuksen mukaan luovat alat ovat monin verroin suurempi työllistäjä kuin esimerkiksi metsä-, kemian tai sähkö- ja elektroniikkateollisuus. Niiden BKT-osuus on suurempi kuin esimerkiksi paperiteollisuudella, ravintola- ja majoitusalailla, maataloudella tai tekstiiliteollisuudella.

Jotta luovat alat voivat tuottaa lisää kasvua ja työpaikkoja, niiden kehitykseen pitää panostaa siinä missä muihinkin suuriin toimialoihin. Esimerkiksi Ruotsissa näin tehdään ja positiiviset jäljet näkyvät. Tätä maaottelua Suomen ei kannata hävitä.

Luovien alojen osuus Suomessa on pelit mukaan laskien noin 3,5 % työllisistä ja 3,3 % BKT:sta. Olemme näissä alle EU:n keskitason. Tässä on siis kasvuvaraa.

Luovien alojen mahdollisuuksiin kannattaa tarttua. Niille tulee turvata reilut toimintaedellytykset ja kilpailuolosuhteet sekä toimiva tekijänoikeuslainsäädäntö.

Tässä ohjelmassa kerrotaan, miten Suomi voi kasvattaa luovia aloja, niiden vientiä, työpaikkoja ja hyvinvointivaikutuksia. Esitykset koskevat sekä alan yritystoimintaa että työntekijöitä. Ne on ryhmitetty kolmeen osaan:

1. Oikeudenmukainen ja kannustava tekijänoikeuslainsäädäntö
2. Luovien alojen elinkeinotoiminnan ja kilpailukyvyn edistäminen sekä kasvuohjelma koronan jälkeiseen aikaan
3. Taiteilijan ja tekijän toimeentulon turvaaminen työttömyyden kohdatessa

luovat

LUOVAN TYÖN
TEKIJÄT
JA YRITTÄJÄT

1.

OIKEUDENMUKAINEN JA KANNUSTAVA TEKIJÄNOIKEUSLAINSÄÄDÄNTÖ

Toimivatekijänoikeuslainsäädäntö on kotimaisten luovien alojen olennainen toimintaedellytys. Tekijänoikeus merkitsee luoville aloille samaa kuin omistusoikeus muille aloille, sillä luovien alojen ansio- ja yritystoiminta on yhä enemmän oikeuksien kauppaa

Tekijänoikeuslainsäädäntöä on kehitettävä sekä EU-tasolla että kansallisesti kunnioittamalla tekijänoikeuden peruseriaatteita, vahvistamalla sopimusvapautta, edistämällä markkinoiden toimivuutta sekä ottamalla huomioon koko arvoketjun oikeutetut tarpeet.

Valtioneuvostolla on tuore IPR-strategia, jonka tavoitteena on luovaa työtä tukeva IPR-toimintaympäristö, jossa tekijänoikeudet ymmärretään laajemmin elinkeinotoimintaan ja yhteiskuntaan vaikuttavina kysymyksinä.

Vaikka tekijänoikeus nauttii perustuslain omaisuuden suoja, siihen on vuosien varrella tehty erilaisia oikeudenrajoituksia. Digitaalisessa maailmassa näiden rajoitusten merkitys voi kasvaa odottamattomalla tavalla. Ellei tekijänoikeuden haltijoilla ole tasapainoista neuvotteluasemaa tai mahdollisuutta valvoa oikeuksiaan, he voivat jäädä ilman oikeudenmukaisista korvausta teostensa ja tuotteittensa käytöstä.

Vahvistamalla tekijänoikeuslainsäädäntöä voidaan tukea luovan alan ihmisten ja yritysten toipumista koronapandemian menetyksistä. Tekijänoikeustulojen kasvu on 2000-luvulla ollut EU-alueella erittäin vahvaa.

Vahva tekijänoikeus on kansallinen kilpailuetu.

1.1. Vahva tekijänoikeus ja sopimukseen perustuva järjestelmä. Varmistetaan Suomessa vahva tekijänoikeus ja sopimukseen perustuva järjestelmä, jossa luovaa sisältöä hyödyntävät palvelut ottavat aidosti vastuun alustalla välittämistään sisällöistä ja maksavat asianmukaiset korvaukset sisältöjen tekijöille. Toimiva tekijänoikeus edistää sekä tekijöiden toimeentuloa että luovien sisältöjen monipuolista saatavuutta yhteiskunnassa.

- Edistetään Suomessa ja EU-tasolla vahvaan tekijänoikeuteen ja vapaaehtoiseen sopimiseen perustuvaa järjestelmää.

- Kehitetään aineettomien oikeuksien arvon määrittelyyn liittyvän tiedon saatavuutta sekä tiedon tilastointia.

- Parannetaan tietoisuutta aineettomien oikeuksien ja datan arvosta erityisesti pienten yritysten joukossa.

1.2. Tekijänoikeuslakia uudistetaan yhteistyössä oikeudenhaltijoiden kanssa. Kuluvalle hallituskaudella tehtävässä tekijänoikeuslain osittaisuudistuksessa (muun muassa kahden EU-direktiivin implementointi) jää ratkaisematta joitakin direktiiveistä johtumattomia asioita, joita HE-luonnoksessa esitettiin ja/tai lausunnonantajat esittivät. Opetus- ja kulttuuriministeriö on ilmoittanut, että näihin tullaan palaamaan tarvittavilta osin myöhemmin.

Seuraava direktiivi, joka ajaisi muuttamaan tekijänoikeuslakia, on odotettavissa vasta 2020-luvun loppupuolella. Sen odottaminen merkitsisi sitä, että lainsäädäntö pysyisi muuttumattomana 2030-luvun alkuun. Sellaista ei ole syytä jäädä odottamaan. Siksi hallitusohjelmaan on syytä kirjata, että mahdolliset uudistukset tehdään vuorovaikutuksessa luovan alan kanssa tulevalle vaalikaudella.

- Analysoidaan tekijänoikeuslain muutostarpeet ja tehdään tarvittava kehitystyö yhteistyössä oikeudenhaltijoiden kanssa, vahvistaen vahvaan tekijänoikeuteen ja vapaaehtoiseen sopimiseen perustuvaa järjestelmää, oikeudenhaltijoiden asemaa ja luovien sisältötuotantolajien kasvun edellytyksiä.

1.3. Täytäntöönpanon korjaaminen toimivaksi. Oikeudenmukainen ja kannustava järjestelmä edellyttää, että väärinkäytöksiin on mahdollista puuttua. Suomessa on tällä hetkellä Pohjoismaiden lievin rangaistuskäytäntö IP-rikoksista sekä heikoimmat edellytykset puuttua internet-ympäristössä tapahtuviin oikeudenloukkauksiin tai edes tutkia niitä. Piratismirikosten muita pohjoismaita matalammat maksimirangaistukset rajoittavat sitä, millaisin keinoin piratismirikoksia voi tutkia. Laiton toiminta päättyy aina toimimaan sieltä käsin, missä kiinnijäämisriski on pienin ja mahdolliset seuraamukset kiinni jäädessä lievimmät.

- IP-oikeuksien suojan parantamiseksi ja täytäntöönpanon tehostamiseksi tekijänoikeus- ja muiden immateriaalioikeusrikosten maksimirangaistus nostetaan Suomessa kuuteen (6) vuoteen eli samalle tasolle kuin Ruotsissa ja Tanskassa.

1.4. Sopimista rajoitusten sijaan. Vaikka tekijänoikeus nauttii perustuslain omaisuudensuojaa, siihen on vuosien varrella tehty erilaisia oikeudenrajoituksia. Digitaalisessa maailmassa näiden rajoitusten merkitys kasvaa, koska suuri osa alan liiketoimintaa on striimaus- ja tallennusoikeuksien kauppaa.

Tekijänoikeustalouden tulee perustua mahdollisimman pitkälti sopimukseen eikä rajoituksiin. Tekijöille,

taiteilijoille ja luovan alan yrityksille tulee turvata tasapuolinen neuvotteluasema suhteessa käyttäjiin.

- Ei luoda uusia oikeudenrajoituksia, vaan sovitaan luovan työn ja yritystoiminnan tuloksien käytöstä sekä yksityiseen että yhteiskunnan käyttöön omaisuuden suojaa kunnioittaen.

1.5. Oikeudenmukaiset korvaukset oikeudenrajoituksista. Silloin, kun lailla on rajoitettu henkisen omaisuuden suoja, siitä tulee järjestää oikeudenmukainen hyvitys. Esimerkkejä olemassa olevista järjestelmistä ovat lainauskorvaus ja yksityisen kopioinnin hyvitys. Kummankin tason tulee olla kohtuullinen.

Yksityisen kopioinnin hyvitys on vakiinnutettu 11 miljoonaan euroon vuosiksi 2023-2026. Nykyisillä kopiointimäärillä (258–276 miljoonaa tiedostoa vuodessa), 11 miljoonan euron hyvitys tuo noin 3-4 senttiä per tallennettu elokuva, tv-sarja, musiikkialbumi tai musiikkikappale. Olemme siis kaukana täydestä korvauksesta. On kuitenkin toivoa, että pitkällä aikavälillä kopiointimäärät hitaasti alenisivat. Se kasvattaisi tuon 11 miljoonan euron tuottamaa teoskohtaista hyvitystä joillakin senteillä tai sentin osilla. Hallituksen tulee päättää, että hyvitystaso pysyy minimissään tuossa 11 miljoonassa eurossa myös kehyskauden 2027-2031.

TAUSTAA YKSITYISESTÄ KOPIOINNISTA. Digi-aikana kopioinnin aiheuttama haitta on aiempaa suurempi, koska kopioitavat tiedostot ovat samoja tuotteita, joita kuluttajat ostavat ja striimaavat verkkopalveluista.

Fyysisten äänilevyjen ja DVD-levykeiden aikana tilanne oli aivan toinen. Taloustutkimuksen mukaan yksityisen kopioinnin aiheuttama haitta (myynti- ja striimaustulojen alenemisena) vuonna 2017 oli 32-44 miljoonaa euroa. 11 miljoonan euron hyvitys korvaa tästä siis 25-34 prosenttia.

Hyvityksen piirissä olevat teoslajit perustuvat EU-direktiivin mukaan siihen, minkä verran niitä kopioidaan. Nykyisen tulkinnan mukaan av-teokset ja musiikki ylittävät tämän rajan. Jos digiteknologian myötä uudet teostyyppit ylittävät tämän rajan, niiden hyvitykseen tarvitaan luonnollisesti lisämäärärahoja.

- Vakiinnutettu 11 miljoonan euron yksityisen kopioinnin hyvitys tulee nykyisten teoslajien osalta jatkua indeksillä korjattuna myös kehyskaudella 2027-2031, elleivät kopiointimäärät selvästi kasva

2.

LUOVIENTALOJEN ELINKEINOTOIMINNAN JA KILPAILUKYVYN EDISTÄMINEN

Luovat alat ovat merkittävä työllisyyden ja kasvun lähde. Ne tuottavat yhteensä noin 3,5 % BKT:stä ja työpaikoista. Osuus on suurempi kuin esimerkiksi metsäteollisuudella, elektroniikkateollisuudella tai majoitus- ja ravintola-alalla.

Vaikka nämä ovat merkittäviä lukuja, luovien alojen osuus on meillä merkittävästi pienempi kuin esimerkiksi Ruotsissa tai Iso-Britanniassa.

Suomen luovien alojen haasteina ovat pieni kotimarkkina ja siitä pitkälti johtuva pääomapula, joka hidastaa kansainvälistymis- ja vientimahdollisuuksia. Kasvun vauhdittamiseksi tulee kehittää alan rahoitus-, tuotantokannustin- ja edistämistoimintaa.

2.1. Kasvuohjelma koronan jälkeiseen aikaan. Luovat alat ovat kärsineet koronasta ennennäkemättömällä tavalla. Luovalla alalla on kuitenkin iso potentiaali nousta maamme kasvun veturiksi. Kasvun vauhdittamiseksi toimiala tarvitsee kuitenkin räätälöityjä ja kohdennettuja erityistoimia. Tavoitteena on nostaa luovan alan osuus BKT:stä eurooppalaisen keskiarvon (4,4 %) tasolle.

- Kulttuurialan elvyttämiseksi ja kasvun vauhdittamiseksi on toteutettava pitkän aikavälin parlamentaarinen selonteko sekä toimenpiteet kasvun vauhdittamiseksi.

- Toimenpiteiden tulee sisältää elvyttäviä toimia ja rahoitusta luovan alan konkreettisille hankkeille ja pilotoinneille.

- Lisäksi tulee suunnitella toimenpiteet, joilla turvataan perustoiminnan edellytykset, työllisyys, alan kehittyminen ja kansainvälinen kasvu.

2.2. Luovaa alaa tarkasteltava yli hallintorajojen, toimialan mahdollisuudet tunnistaen. Tällä hetkellä luovaa alaa ei tunnisteta toimialana, jota tilastoidaan

ja jonka kehitystä seurataan systemaattisesti. Suomen tulee tunnistaa luovat alat teollisena liiketoimintana ja luopua turhasta kulttuurin ja liiketoiminnan vastakkainasettelusta. Kulttuuri- ja elinkeinopolitiikan tiiviillä yhteistyöllä saadaan parhaat tulokset kasvun ja kansainvälistymisen mahdollistamiseksi.

- Kehitetään luovien alojen tilastointia samalle tasolle kuin niitä pienempien perinteisten toimialojen (esimerkiksi metsäteollisuus, maatalous, majoitus- ja ravintola-ala, elektroniikkateollisuus), jotta pystytään analysoimaan millaiset edistämistoimet ovat tehokkaita.

- Luodaan ministeriörajat ylittävä koordinointimalli, jossa luovan alan mahdollisuuksia kehitetään pitkäjänteisesti sekä elinkeino/työllisyyspoliittisesta että kulttuuripoliittisesta näkökulmasta.

2.3. Luovalle alalle soveltuvat tukijärjestelmät. Business Finlandin tukia ja muita julkisia kannustimia tulee kehittää paremmin luovien alojen elinkeinotoimintaan ja IPR-aloille soveltuviksi. Tukijärjestelmissä tulee huomioida alan erityispiirteet kuten korkeat etupainotteiset investoinnit sekä ansainnan ajalliset viiveet. Samalla tulee täysimääräisesti hyödyntää uudet mahdollisuudet kotimaisen luovan alan tuotannon kasvun vauhdittamiseksi.

- Luovan alan yrityksille tulee luoda rahoituspolku alkuvaiheen konseptointivaiheeseen.

- Luovan alan yritys-, kasvu- ja kansainvälistymisen neuvonta tulee koota osaksi Creative Business Finlandia. Neuvontapalveluita tulee olla saatavilla eri kokoisille luovan alan yrityksille.

- Myös musiikki- ja kirja-alalle tulee luoda av-alan kaltaiset tuotantokannustimet ja samalla on turvattava av-alan tuotantokannustimille riittävä rahoitus.

3.

TAITEILIJAN JA TEKIJÄN TOIMEENTULON TURVAAMINEN TYÖTTÖMYYDEN KOHDATESSA

Kulttuurialoilla ansio kertyy pienistä puroista. Taiteilijat ja tekijät saavat muun muassa työsuhteista palkkaa tai palkkiota, yrittäjäasemassa työkorvausta, tekijänoikeusjärjestöjen tilittämiä korvauksia, rojalteja ja jotkut myös apurahoja.

Näin erilaisten työnteko- ja tulomuotojen verotuksen ja eläke- sekä sosiaalimaksujen hallinta olisi haaste kenelle tahansa pienyrittäjälle. Itsensä työllistämisen erilaisten muotojen ennustetaan yleistyvän myös muilla aloilla.

Selkiytetään luovan työn tekijöiden työttömyysturvaa. Taiteilijoiden tulot ovat sirpaleisia ja vaihtelevat kuukausittain, minkä johdosta vain harva pystyy olemaan minkään työttömyyskassan jäsen tai täyttämään ansiosidonnaisen työssäoloehto. Myös työttömyysetujen maksajien tulkinnat vaihtelevat, mikä hankaloittaa työttömyysturvan hakemista entisestään.

- Kasvatetaan TE-toimistojen osaamista luovien alojen ammateista ja ansaintalogiikasta.

- Lainsäädäntöä ja käytäntöjä on selkiytettävä siten, että työvoimapolitiittisten edellytysten arviointi tapahtuu yhdenmukaisesti ja ennakoitavasti. Esimerkiksi oman ammattitaidon ylläpitämistä ei tule laskea työttömyysetuusoikeutta estäväksi toiminnaksi. Myös yrittäjyyden osalta soveltamisohjeita on selkeytettävä.

- Muutetaan työttömyysturvalakia niin, että päivärahan työssäoloehto ja ansiosidonnaista työttömyysturvaa voi kerryttää yhdessä vakuutusjärjestelmässä.

- Seurataan luvatus tekijänoikeuskorvausten ja työttömyyskorvausten yhteensovittamisen korjaamisen toteutumista.



KASVUA JA HYVINVOINTIA

Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry

Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry on kotimainen yhteistyöverkosto, jonka tehtävänä on edistää luovan alan toimintaedellytyksiä.

Sen jäsenjärjestöt ovat:

- Audiovisual Producers Finland – APFI ry
- Gramex - äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry
- Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry
- Kopiosto ry
- Musiikkituottajat – IFPI Finland ry
- Suomen elokuvatoimistojen liitto ry
- Suomen Musiikkikustantajat ry
- Suomen Muusikkojen Liitto ry
- Suomen Säveltäjät ry
- Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry
- Suomen Musiikintekijät ry
- Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry – TTVK
- Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry